

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/1553-

28. april 2023

Svar på Representantforslag 198 S (2022-2023) om å styrke a-krimsentrene

Jeg viser til brev fra komiteen av 13. april der det bes om en vurdering av Representantforslag 198 S (2022-2023). Svaret er utarbeidet i samråd med finansministeren og justis- og beredskapsministeren.

Arbeidslivskriminalitet undergraver det trygge, seriøse og organiserte arbeidslivet som vi ønsker å ha. Det er viktig og gledelig at det er bred tilslutning til behovet for innsats på dette området.

Handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet

For å bekjempe kriminalitet i arbeidslivet er det nødvendig å forhindre sosial dumping. I deler av arbeidslivet har vi sett en negativ utvikling der lavlønnskonkurransen og lavere arbeidsmiljøstandard har utviklet seg til systematiske brudd på regelverk og organisert arbeidslivskriminalitet. Dette må forebygges og bekjempes gjennom lønns- og arbeidsvilkår som gir trygghet for arbeidstakere. Organiserte arbeidstakere og arbeidsgivere utgjør et viktig førstelinjeforsvar mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. I tillegg er det nødvendig med aktiv innsats fra myndighetenes side for å slå ned på den kriminelle aktiviteten og gjøre det vanskeligere å tjene penger på å bryte regelverket. Dette er hovedlinjene i regjeringens handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som ble lagt fram høsten 2022. Det er nå i gang en bred oppfølging av tiltakene i handlingsplanen. Regjeringen legger vekt på at arbeidet må skje i nært samspill med partene i det organiserte arbeidslivet. Til høsten vil vi utarbeide en statusrapport om gjennomføringen av handlingsplanen og drøfte utfordringer og videre innsats med hovedorganisasjonene i arbeidslivet.

Videreutvikling av det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet

For å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet er det siden 2015 etablert et omfattende og systematisk samarbeid på nasjonalt og lokalt nivå mellom Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, politiet og Skatteetaten. Tolletaten deltar også i samarbeidet, men har ikke medarbeidere ved a-krimsentrene. Det er a-krimsentre i Oslo, Tønsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim, Bodø og Alta. Etatene har også etablert lokale a-krimssamarbeid i Møre og Romsdal, Innlandet, Troms, og deler av Viken. Som det vises til i representantforslaget, har Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet fått gjennomført en evaluering av etatssamarbeidet. Rapporten understreker betydningen av samarbeidet og peker samtidig på utfordringer i etatssamarbeidet relatert til organisering, kunnskapsbygging og strategisk styring. I samsvar med regjeringens handlingsplan er det et mål å videreutvikle det tverretatlige samarbeidet. Departementene gir et felles oppdrag til Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten, politiet og Skatteetaten om å videreutvikle sitt samarbeid for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Etatene er bedt om å gå gjennom evalueringsrapportens anbefalinger og vurdere hvilke av disse etatene mener er hensiktsmessig å følge opp.

Regjeringen har også styrket Arbeidstilsynet ressursmessig for økt innsats mot useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Videre er det gitt føringer om at overtredelsesgebyr skal benyttes i større grad. I saker som gjelder grov arbeidslivskriminalitet og lovovertridelser hvor overtredelsesgebyr ikke vil ha tilstrekkelig effekt som sanksjon, skal Arbeidstilsynet rutinemessig anmelde forhold til politiet.

Jeg vil også knytte noen kommentarer til de enkelte forslagene som fremmes:

Forslag 1 om samlet strategi

Som nevnt har regjeringen lagt fram en helhetlig handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Tiltakene i handlingsplanen berører en rekke av departementenes ansvarsområder. Det er også lagt fram en handlingsplan for transport, hvor det i deler av næringen er utfordringer med sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om økonomisk kriminalitet. Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet utgjør en viktig del av tiltakene mot økonomisk kriminalitet. Samtidig er det en målsetting å styrke innsatsen mot andre former for rendyrket økonomisk kriminalitet. Dette vil bli beskrevet nærmere i den kommende meldingen.

Forslag 2 om deling og behandling av taushetsbelagt informasjon

A-kriminformasjonsforskriften ble fastsatt i juni 2022. I sin felles årsrapport om innsatsen mot arbeidslivskriminalitet i 2022 redegjør etatene for pågående arbeid med å ta i bruk nytt regelverk. De gjennomfører en felles vurdering av personvernkonsekvenser og utarbeider en oppdatert veileder til bruk i det operative samarbeidet. Etatenes vurdering er at a-kriminformasjonsforskriften gir et bedre og tydelig hjemmelsgrunnlag for deling og behandling av taushetsbelagte personopplysninger innen a-krimssamarbeidet. Det gjenstår

likevel enkelte vurderinger knyttet til hvordan forskriften vil påvirke muligheten for å tilrettelegge og utvikle det felles IKT-systemet etatene bruker. Målsettingen er at nytt regelverk vil bidra til å styrke felles situasjonsforståelse og gjøre det lettere å komme fram til prioriteringer av tiltak og virkemiddelbruk. Det gjøres fortløpende vurdering og læring internt i samarbeidet og i de enkelte etatene, det gjelder også spørsmålet om det eventuelt skulle vise seg å være ytterligere behov for regelverksutvikling. Et særskilt følgeevalueringsprosjekt kan virke mindre hensiktsmessig før det er høstet flere erfaringer med hjemlene i det praktiske samarbeidet.

Forslag 3 om Nasjonalt tverretatlige analyse- og etterretningssenter

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTEAS) ble etablert for å styrke politiets og kontrolletatenes kunnskapsgrunnlag innen økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet. I 2021 ble senteret evaluert. Evalueringen er siden fulgt opp i det tverretatlige samarbeidet. Dialogen mellom etatene om oppdrag til NTAES er styrket og det gjøres konkrete vurderinger av tiltak i a-krimisamarbeidet på bakgrunn av rapporter fra NTAES. Politiregisterforskriften § 59-7 gir rettslig grunnlag for at senteret kan dele opplysninger i form av nasjonale trussel- og risikovurderinger og etterretningsproduktiver, men ikke til å dele konkrete funn om enkeltaktører med a-krimisentrene. Etter at a-kriminformasjonsforskriften er operasjonalisert og fått virke noe tid vil Justis- og beredskapsdepartementet se på om det også er et behov for regelverksendring når det gjelder politiregisterforskriften § 59-7.

Forslag 4 om prioriteringer i etatssamarbeidet

Gjennom sitt tverretatlige samarbeid prioriterer og gjennomfører etatene kunnskapsbygging og kontroller som bidrar til å avdekke og sanksjonere lovbrudd, samt forebygge arbeidslivskriminalitet. Som nevnt vil departementene gi et oppdrag om å videreutvikle av det tverretatlige samarbeidet. Sentralt i et slikt arbeid som skal gjennomføres av etatene vil være hvordan deres kunnskapsbygging, organisering og styring best bør innrettes for en ressurseffektiv, kunnskapsbasert og risikostyrt felles innsats. A-krimisamarbeidet foregår mellom selvstendige etater, der hoveddelen av innsatsen naturlig nok skjer i den enkelte etats egen virksomhet. Det vil blant annet være aktuelt for etatene å se på hvordan den enkelte etats rolle i samarbeidet kan tydeliggjøres, og gå gjennom roller og arbeidsfordeling mellom det tverretatlige samarbeidet og linjen i de respektive etatene.

Forslag 5 om bruk av arrest og utlegg

En vesentlig begrunnelse for etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet er at kontrolletatene og politiet kan benytte sine samlede virkemidler ut fra en vurdering av hva som gir størst effekt, i stedet for separate vurderinger fra hver enkelt myndighet. En vurdering av myndighetenes innsats mot arbeidslivskriminalitet må ta utgangspunkt i den samlede innsatsen og virkemiddelbruken.

Kontrolletatene og politiet har en rekke ulike virkemidler for å kunne beslaglegge verdier som antas knyttet til skatte- og avgiftskriminalitet og økonomisk kriminalitet generelt. Skatteetaten anvender arrest og utlegg for å sikre verdier i arbeidet med skatte- og avgiftskriminalitet.

I representantforslaget gjengis tall som viser at bruk av arrest og utlegg er halvert i perioden fra 2016. Tallene viser kun til Skatteetatens aktivitet i tidsperioden. Innsatsen fra andre myndigheter kommer i tillegg. For Skatteetatens del har det spesielt vært nedgang i beløpene for arrest og utlegg i 2020 og 2021, noe som blant annet hadde sammenheng med pandemien og begrensninger som gjorde at det ble gjennomført langt færre aksjoner og kontroller. Tall innhentet fra Skatteetaten viser at Skatteetatens bruk av arrest og utlegg nå øker og er på et høyere nivå enn før pandemien og betydelig høyere enn i 2016. Skatteetaten har opplyst at de i 2022 har sikret verdier for om lag 38 mill. kroner i utlegg og 14 mill. kroner i arrest.

Jeg deler representantenes ønske om at verdier fra straffbare handlinger blir tatt fra de kriminelle. Inndragning av økonomiske verdier er et viktig virkemiddel for å motvirke profittmotivert kriminalitet. Dette er et prioritert område også for politiet og påtalemakten, og vil bli nærmere omtalt i den kommende stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet.

Forslag 6 om politiets rolle i samarbeidet

Som nevnt er a-krimisamarbeidet etablert for å skape en merverdi av de ulike etatenes kunnskap og virkemidler. Det er behov for medvirkning fra de ulike etatene både i kunnskapsbygging og i den operative kontrollvirksomheten i det tverretatlige samarbeidet. Samtidig ligger det til grunn for samarbeidet at det skjer mellom selvstendige etater, hvor deres muligheter og handlingsrom er fastsatt i egne regelverk. Kontrolletatene og politiet har ulike roller og oppgaver. Politiets rolle som sivilt maktorgan skiller seg fra forvaltningsetatenes kontroll- og tilsynsoppdrag, og videre innehar politiet rollen som etterforskningsorgan som pålegger politiet å finne ut om det foreligger straffbare forhold som bør forfølges av det offentlige i straffesporet i tråd med straffeprosessuelt regelverk. De ulike rollene gjenspeiles også i det tverretatlige samarbeidet. Politiet har en særlig viktig oppgave når det gjelder etterretning, og politiet har også lovhjemler som gir godt grunnlag for å kunne dele slik informasjon med kontrolletatene.

Politiet har pekt på at en i stedet for å vurdere å gi politiet egne kontrollhjemler bør vurdere om det er rom for å styrke enkelte forvaltningsetaters egne hjemler for kontroll, og vurdere om vedtak fra disse bør gis som tvangsgrunnlag, slik at politiet kan bidra til etterlevelse av vedtakene. Jeg viser også til at jeg, i forbindelse med vurdering av Representantforslag 70 S (2022-2023), opplyste Stortinget om at departementet vil gjennomgå Arbeidstilsynets hjemmelsapparat i bredt, og at vi i den sammenheng både vil vurdere grunnlaget for tilsyn, tilgangen til informasjon og sanksjonsadgangen. Samtidig er det behov for å se de ulike myndighetenes hjemler i sammenheng for at virkemidlene skal være effektive og bidra til å oppnå samfunnsmessige mål. Det er nødvendig med nærmere vurdering og utredning før det er grunnlag for å konkludere i disse krevende spørsmålene.

Forslag 7 om samarbeid med ikke-statlige aktører

Etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet orienterer om at de har bred kontaktflate med ikke-statlige aktører. Det er mye kontakt med partene i arbeidslivet. Som eksempel kan nevnes at a-krimisenteret i Nordland i fjor startet et samarbeid med

Sjømannsforbundet for å kunne få mer kunnskap og informasjon om risiko for arbeidslivskriminalitet og trusselaktører på sjøen. Representanter fra etatene som deltar i a-krimssamarbeidet samarbeider også med partene i Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ). Det samarbeides også med Fair Play-gruppene. A-krimssentrene rapporterer om at tips og informasjon fra Fair Play er viktig i kunnskapsbyggingen, og har vært grunnlag for flere tverretatlige kontroller i 2022. Regjeringen har innført en treårig tilskuddsordning til Fair Play Bygg Norge.

Etatene samarbeider også med flere frivillige organisasjoner. Blant annet rapporterer a-krimssentrene i Bergen og Oslo om dialog med Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, ROSA og Caritas. Formålet er å heve hverandres kompetanse og bygge nettverk, blant annet når det gjelder å nå fram til arbeidstakere som er sårbare for utnyttelse og kan bli utsatt for tvangsarbeid.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen